

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1942 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall från krav om återbäring av utanordnat tillskott ur kyrkofonden till gäldande av prästlönekostnader.

Genom en den 6 mars 1942 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 182, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, efter prövning i varje särskilt fall, avstå från krav om återbäring av sådana tillskott ur kyrkofonden för tid före år 1936, som utanordnats i strid mot den lagtolkning, vilken kommit till uttryck i Kungl. Maj:ts utslag den 27 maj 1935 rörande avräkning mellan kyrkofonden och Abilds pastorat.

Enligt 9 § lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning äger Kungl. Maj:t medgiva, att prästerlig tjänst, som icke prövas nödig för självvårdens behöriga handhavande, må bibehållas eller inrättas, därest pastorat med stadgad röstövertikt beslutat utgöra vad utöver avkastningen av pastoratets prästlönetillgångar erfordras till bestridande av den lön Kungl. Maj:t enligt nämnda lag bestämmer (den s. k. reglerade lönen m. m.).

I 7 § lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond, vilken lag trädde i kraft den 1 maj 1933, stadgas vidare, att om för gäldande av pastorats prästlönekostnader under året åtgår högre belopp än som täckes dels av avkastningen av pastoratets prästlönetillgångar — med visst undantag — dels ock därutöver av ett belopp, motsvarande en uttaxering för skattekrona inom pastoratet av det öretal, Kungl. Maj:t för året bestämmer, äger pastoratet för vad ytterligare erfordras erhålla tillskott av kyrkofonden, dock ej för gäldande av lönebelopp, som pastoratet enligt 9 § prästlöne-regleringslagen särskilt förbundit sig att utgöra.

Ett dylikt åtagande innebär således, att pastoratet i fråga om den reglerade lönen helt uteslutits från rätten till tillskott ur kyrkofonden. Emellertid innefatta prästlönekostnader även provisorisk tilläggslön och andra

lönetillägg enligt senare än prästlöneregleringslagen utfärdade författningar. Även om ett pastorat gjort sådan utfästelse, som avses i 9 § prästlöneregleringslagen, har det enligt ett av Kungl. Maj:t i regeringsrätten den 27 maj 1935 meddelat utslag rörande avräkning mellan kyrkofonden och Abilds pastorat (RÅ 1935 ref. 25) ansetts berättigat att utfå tillskott ur kyrkofonden till gäldande av lönetillägg och provisorisk tilläggslön åt tjänst innehavaren i fråga. Däremot kunde enligt samma utslag församlingsavgift jämlikt 7 § kyrkofondslagen icke tagas i anspråk till gäldande av den lön, som pastoratet sålunda utfäst sig att bestrida, d. v. s. den reglerade lönen. Dessa avgifter skola i stället disponeras till gäldande av lönetillägg och tilläggslön.

I skrivelse den 29 september 1941 till Kungl. Maj:t har *stiftsnämnden i Uppsala* anfört i huvudsak följande:

Sedan riksräkenskapsverket framställt vissa anmärkningar mot avräkningslängderna mellan kyrkofonden och pastoraten i Uppsala stift för åren 1936—1938, avseende prästlönetillskott till Forsmarks pastorat, Markims och Orkesta församlingars pastorat, Estuna pastorat och Skuttunge pastorat, vilka jämlikt 9 § prästlöneregleringslagen utfäst sig att bestrida lön åt kyrkoherden i vederbörande pastorat, hade stiftsnämnden, med godtagande av anmärkningarna, verkställt begärd rättelse i samband med upprättande av avräkningslängden för år 1941. Dessa anmärkningar hade huvudsakligen riktat sig mot att församlingsavgifter jämlikt 7 § kyrkofondslagen tagits i anspråk till gäldande av den reglerade lönen, vilket medfört att tillskottet ur kyrkofonden blivit i motsvarande grad större. Därjämte hade riksräkenskapsverket, enär samma felaktigheter syntes ha förelupit i avräkningslängderna även för tidigare år än 1936, ansett sig böra meddela statskontoret vad sålunda förekommit för den åtgärd, vartill statskontoret kunde finna anledning. På grund härav hade stiftsnämnden meddelat statskontoret, att vid avräkningen mellan kyrkofonden och pastoraten även för tiden före år 1936 tillämpats de grunder, som i anmärkningarna påtalats. De församlingsavgifter, som tagits i anspråk, utgjorde för ecklesiastikåret 1933/34 i Forsmarks pastorat 796 kronor 34 öre, i Markims pastorat 602 kronor, i Estuna pastorat 624 kronor 94 öre och i Skuttunge pastorat 593 kronor 65 öre, för ecklesiastikåret 1934/35 i Forsmarks pastorat 796 kronor 34 öre, i Markims pastorat 549 kronor 91 öre, i Estuna pastorat 528 kronor 17 öre och i Skuttunge pastorat 501 kronor 17 öre samt för tiden den 1 maj—den 31 december 1935 i Forsmarks pastorat 273 kronor 52 öre, i Markims pastorat 364 kronor 46 öre, i Estuna pastorat 327 kronor 38 öre och i Skuttunge pastorat 327 kronor 8 öre eller tillhopa 6,284 kronor 96 öre. Vidare hade stiftsnämnden bestämt avrätt från vidtagande av någon åtgärd, avseende återbetalning av nämnda belopp. Statskontoret hade emellertid — med förmälan att ämbetsverket saknade befogenhet att eftergiva kyrkofondens rätt — anhållit, att stiftsnämnden i samband med nästkommande avräkning mellan vederbörande pastorat och kyrkofonden ville verkställa vederbörlig justering av densamma på så sätt, att kyrkofonden tillgodofördes samtliga till pastoraten tidigare för mycket utbetalade tillskottsmedel. Med anledning härav ansåge sig stiftsnämnden böra bringa ärendet under Kungl. Maj:ts prövning. Vid de avsedda tillskottsberäkningarna hade någon direkt vägledning i författningarna ej kun-

nat erhållas och ej heller hade något prejudikat att tillämpa förelegat. Stiftsnämnden anhölle, att vidare åtgärd icke måtte vidtagas för bevakande av kyrkofondens förmenta rätt i förevarande ärende.

I yttrande över framställningen avstyrkte *statskontoret* bifall till densamma med hänsyn till de konsekvenser ett efterskänkande i förevarande fall av kyrkofondens fordran kunde medföra.

Kammarkollegiet har emellertid ansett, att ett efterskänkande av kyrkofondens fordran i dessa och likartade fall borde kunna medgivas.

Innehållet i kammarkollegiets yttrande är återgivet å sid. 3—5 i propositionen, vartill utskottet hänvisar.

Statskontoret har härefter yttrat sig ånyo och därvid icke funnit tillräckliga skäl anförda för den av kammarkollegiet föreslagna åtgärden. Pastorn ifråga hade möjlighet att genom upptagande av lån fördela kostnaden på flera år. Vidare påpekades, att kyrkofonden vore utsatt för fortgående kapitalminskning, så länge icke allmänna kyrkoavgiftens maximum höjdes.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Bagge* — efter att hava redogjort för vad i ärendet förekommit — följande:

»Utredningen visar, att det av stiftsnämnden ifrågasatta efterskänkandet av kyrkofondens rätt till återbäring avser ett sammanlagt belopp av 6,284 kronor 96 öre, varav 1,866 kronor 20 öre belöper å Forsmarks pastorat, 1,516 kronor 37 öre å Markims pastorat, 1,480 kronor 49 öre å Estuna pastorat och 1,421 kronor 90 öre å Skuttunge pastorat. Dessa pastorat, som höra till Uppsala stifts minsta, hava såsom kammarkollegiet framhållit ett mycket litet skatteunderlag och förhållandevis hög uttaxering. Avkastningen av pastoratens prästlönetillgångar uppgår enligt vad inhämtats till så ringa belopp, att den endast kunnat täcka en mindre del av pastoratens prästlönekostnader. Inom Forsmarks pastorat finnes sålunda endast ett löneboställe, som lämnar ett årligt arrende av omkring 170 kronor, och boställets skog omfattar blott en areal av 9 hektar. Normalavkastningen vid Estuna löneboställe har upptagits till 1,190 kronor och vid Markim-Orkesta pastorats två löneboställen till sammanlagt 1,779 kronor. Av löneboställena i Skuttunge pastorat kan med hänsyn till stora byggnadskostnader icke påräknas någon egentlig behållning. Samtliga pastorat ha därför måst företaga avsevärt större utdebitering än den normala för att kunna bestrida de åtagna prästlönekostnaderna.

Även om möjlighet finnes att i avräkningslängderna från ett år till ett annat balansera över här uppkommen fordran hos pastorn och sålunda fördela återbetalningen på flera år, torde en återbetalning bliva betungande. Billighetsskäl synas därför tala för att pastorn befrias från den belastning, som ett utkrävande av de nu ifrågavarande beloppen skulle innebära. Några vittgående ekonomiska konsekvenser härav torde med hänsyn till den av kammarkollegiet gjorda utredningen icke vara att befara, alldenstund fråga är endast om en begränsad tidrymd i förfluten tid.

Ett avstående i förevarande fall från kravet på återbetalning till kyrkofonden lär emellertid erfordra riksdagens medgivande. Därjämte synes kyrkomötet böra höras. Då liknande situationer kunna inträffa i fråga om övriga pastorat, som gjort utfästelser jämlikt 9 § prästlöneregleringslagen, bör Kungl. Maj:t bemyndigas att, om så av billighetsskäl synes påkallat, efterskänka ifrågavarande belopp i samtliga fall, varom här är fråga, därvid bemyndigandet bör begränsas att avse oriktigt uppburet tillskott av kyrkofonden för tid före år 1936.»

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa, *Utskottet.*

att förevarande proposition, nr 182, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 21 april 1942.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Närvarande: se under utskottets utlåtande nr 24.
